

Et samfunn som gir grobunn for morgendagens menneske

Taler

Gunnar Jahn

Dato

10 desember 1951

Sted

Oslo

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Léon Jouhaux

- 1 Deres Majestet, Deres Kongelige Höyheter, mine Damer og Herrer:

Alfred Nobels fredspris er i år gitt til Léon Jouhaux.

- 5 Léon Jouhaux kan se tilbake på et langt liv i arbeid og kamp for arbeiderklassens reisning, i første omgang for å bedre dens kår. Det er en stor og viktig gjerning gjennom fagforeningene å kjempe for å bedre levestandarden for arbeiderklassen, men dette arbeid deler han med mange, og det alene hadde ikke ført ham hit i dag for å motta Nobels fredspris. Det som har bragt ham hit i dag
- 10 er at han gang på gang helt fra de unge år har kastet seg inn i kampen for fred og mot krig, i faginternasjonalen, i Det Internasjonale Arbeidsbyrå, i Folkeforbundet, De Forente Nasjoner og i Europabevegelsen. Samarbeid ut over landegrensene, utjevning av sosial og økonomisk ulikhet innen hvert land og fra land til land har for ham blitt de viktigste midler til å bekjempe krigen.
- 15 Men han har hatt et ennå videre mål: å skape et samfunn som gir grobunn for individets reisning, for det han kaller morgendagens menneske, det menneske som vil kunne skape et samfunn hvor krig ikke lenger er mulig.

- 20 Léon Jouhaux er født i 1878. Han var sønn av en fyrstikkarbeider og begynte selv å arbeide alt i 13-årsalderen, ble fyrstikkarbeider som faren, og kom tidlig med i den franske fagbevegelse. I 1909 ble han sekretær i Landsorganisasjonen, og til denne organisasjon har han vært knyttet hele livet, og vært trofast mot den i gode som i onde dager.

- 25 I sin bok *Le Syndicalisme Français* av 1913, som selvsagt har tatt preg av den tid den er skrevet, gir han en skildring av den franske fagbevegelses organisasjon,

mål og kampmåter. Det vi skal feste oss ved er at han i denne boken, som først og fremst går inn for den kollektive aksjon, understreker at det til syvende og sist gjelder å vekke og oppdra det enkelte menneske så det blir skikket til den store og vanskelige oppgave det er å bygge fremtidens samfunn.

Jouhaux har stått i spissen for fransk fagorganisasjon i en vanskelig og beveget tid. Krig og depresjon har avløst hverandre med brudd og samling og atter brudd i fagforeningsbevegelsen. Ut fra sin innstilling har Jouhaux alltid prøvd å unngå brudd, men er det kommet, så har han fulgt den ikke-kommunistiske del av fagforeningene. Han har nemlig alltid ment at fagbevegelsen skal gi plass for alle og bygge på arbeiderklassens solidaritet som arbeiderklasse, og som sådan stå utenfor de politiske partier. Han har da heller ikke selv opptrått som aktiv politiker uten når det gjaldt å kjempe ned de antidemokratiske retninger som fascismen i mellomkrigstiden og kommunismen i etterkrigstiden. Han gikk inn for Folkefronten i Frankrike i mellomkrigstiden, og han har tatt del i kampen mot kommunismen i de senere år.

Ingen vil kunne vurdere Jouhaux' innsats uten å kjenne hans arbeid i fransk fagforeningsbevegelse, men det vi først og fremst vil feste oss ved her i dag er hans intense arbeid for mellomfolkelig samarbeid og fred.

Helt fra de unge år - før første verdenskrig var i emning - går han inn for å utjevne de nasjonale motsetninger og for kampen mot krigen. Det viktigste uttrykk for dette er planen om et møte i Berlin i 1911 mellom franske, tyske og engelske fagforeningsorganisasjoner til protest mot krig. Bakgrunnen for dette møte var det spente forhold mellom Frankrike og Tyskland på grunn av de to lands interesser i Marokko.

Frankrike hadde okkupert hovedstaden i Marokko, og keiser Wilhelm sendte i juli et krigsskip ned til Agadir for å beskytte tyske interesser. I begge land utløste dette en nasjonalisme som lett kunne ha ført til krig.

Mötet i Berlin fikk ikke det omfang en hadde tenkt. Det ble nemlig etter forslag fra tysk side bare til at en del delegerte fra den franske landsorganisasjon reiste til Berlin, for som det het, å studere den tyske fagforeningsbevegelse, men denne studiereise resulterte i et stort åpent møte til protest mot krigen. Senere samme år ble det holdt et nytt møte i Paris med representanter fra Tyskland, Spania og England.

Om begge disse møter forteller Jouhaux i kapitlet »Contre la Guerre» i sin bok Le Syndicalisme Français. »Contre la Guerre» er en flammende appell til arbeiderne om å gå mot krigen, en appell som legger sterk vekt på at

70 privatkapitalismen og konkurransen mellom storindustrien i de forskjellige land er hovedårsaken til krig mellom landene. På det tidspunkt måtte det fortone seg slik for Jouhaux, for det var en tid da Frankrike utvidet sitt koloniherrredømme, og Tysklands industrielle ekspansjon var i stadig vekst. Han retter sitt angrep like mye mot sitt eget lands kolonialpolitikk som mot Tyskland, og opptrer

75 uredde mot den bølge av nasjonalisme som skyldet over begge land. Men selv om vi nå har lært at faren for krig ikke er blitt mindre om enkelte stater har herredømme over privatkapitalen, så vil hans appell stå som et av de store forsøk for første verdenskrig på å aktivisere arbeidernes motstand mot krigen. Det er også det første alvorlige forsøk på å skape kontakt mellom franske og tyske

80 arbeidere. Dette legger han stor vekt på for, sier han, på denne måten kunne en hjelpe til å fjerne den bitterhet og det hat som i 40 år hadde formørket forholdet mellom det franske og det tyske folk.

»Nous préparons ainsi entre le peuple allemand et le peuple français l'entente

85 cordiale si désirable pour la paix du monde.»

Det var mange den gang - han var selv en av dem - som trodde at arbeiderne gjennom masseaksjon skulle kunne hindre en krig. Men ingen appell - den siste kom fra den franske landsorganisasjon så sent som i juli 1914 - førte fram.

90 Krigen kom i 1914, og han deltok aktivt i den, for denne krigen var et forsvar for det han selv hadde gått inn for i sitt liv, demokratiet og friheten. Han sier at en tysk seier ville bety demokratiets og frihetens undergang i Europa.

En gang tar en krig slutt, og den som ser framover må søke å finne fram til en

95 fred som kan bli varig. Det gjorde han. Alt høsten 1914 trekker den franske landsorganisasjon opp hovedlinjene for et fredsprogram som i det vesentlige faller sammen med det som den amerikanske Fédération of Labour hadde satt fram, og som stort sett finnes igjen i president Wilsons 14 punkter.

100 Da krigen er over tar han igjen opp sin stilling i den franske landsorganisasjon. Fra denne tid får han et større virkefelt.

I 1919 ble han medlem av kommisjonen for arbeidsspørsmål under

105 fredskongressen i Paris, og får på denne måte være med på å legge grunnen til Det Internasjonale Arbeidsbyrå. Samme år blir han valgt til medlem av denne organisasjons råd, og det er han ennå. I 1919 ble han også valgt til visepresident i Faginternasjonalen i Amsterdam.

110 Vi vil først og fremst feste oss ved hans innsats i Det Internasjonale Arbeidsbyrå. Det Internasjonale Arbeidsbyrå er den eneste store internasjonale institusjon knyttet til Folkeforbundet som har overlevet krigen. Det er også den organisasjon som har hatt det videste omfang. Dens mål er å rydde av veien en av de store hindringer for at en varig fred kan bli virkelighet. Dette kommer til
115 uttrykk i fredstraktaten hvor det heter:

»Folkeforbundet har som formål å skape verdensfred, og den kan bare bygges på sosial rettferd. Men mange mennesker arbeider under forhold som forer med seg så meget urett, elendighet og savn at det vokser opp en misnöye som er en
120 fare for freden og harmonien i verden». ... »Land som ikke gir sine arbeidere virkelig menneskeverdige arbeidsvilkår vil kunne hindre også andre land i å bedre sine arbeideres kår. Av alle disse grunner, og ut fra hva rettferd og humanitet krever, og i ønsket om å skape en varig verdensfred, er de höye kontraktsparter blitt enige om - - -»

125 Så kommer de artikler som trekker opp rammen for Arbeidsbyråets organisasjon og virke. Den organisasjon som ble satt opp, skiller seg ut fra Folkeforbundet. I dette var det bare statene som var representert, i Arbeidsbyrået statene, arbeidernes og arbeidsgivernes organisasjoner. Dens virke bygger derfor på det
130 samarbeid mellom de to parter som kan ha ulike syn på mange forhold i arbeidslivet. De to parter kommer på talefot med hverandre for et internasjonalt forum, og intet fremmer forståelse og godvilje som å komme sammen og dröfte problemene. Arbeidsbyråets virke i disse 32 år det har eksistert har vært av meget stor betydning til fremme av sosial rettferd, og til å skape like arbeidsvilkår i
135 landene. Det er en organisasjon som har vært lydhör for de nye problemer som melder seg, og som ikke har vært redd for å ta disse opp til lösning.

Det er et imponerende arbeid som er utfört, og vi kan med rette si at dette er et arbeid i fredens tjeneste.

140 I alle disse 32 år har Léon Jouhaux vært medlem av Arbeidsbyråets råd, og det er ingen nålevende som har gjort så stor en innsats som Léon Jouhaux.

145 Som representant for arbeiderne i Det Internasjonale Arbeidsbyrå, kom
Jouhaux med i den Folkeforbunds-komité som skulle forberede studiene av
nedrustningssp rsm lene. Dette arbeid har han skildret i sin meget gode bok
D sarmement av 1927, en bok som er verd å lese også i dag. Her gir Jouhaux
uttrykk for sin tro på Folkeforbundet som er det internasjonale organ som kan
150 gi landene en følelse av sikkerhet. For intet land vil føle seg sikkert, sier han, hvis
naboen militært sett er sterk, og da vil det ikke selv nedruste. Men er sikkerheten
garantert gjennom et internasjonalt organ, da kan en begynne med
nedrustningene. Det er de samme tanker som er levende i dag, og selv om de
opprinnelig ikke skyldes Jouhaux, så har han mer enn de fleste hevdet dette
155 synspunkt. Han krever at rustningsindustrien ikke skal være i privat eie, og om
den er det, så må den komme under statens kontroll. Han krever at det skal
etableres en kontroll med den internasjonale våpenhandel og at Folkeforbundet
f r en effektiv kontroll med nedrustningene. Jeg tror neppe det er noen i dag
som er uenig i at produksjon av våpen ikke bør gi grunnlag for økonomisk
160 vinning, eller at v penhandelen mellom landene ikke skulle være under kontroll.
Men selv om så skjer - det er gjennomført i mange land - så vet vi i dag at freden
er ikke sikret fordi om staten eier våpenindustrien og har handelen med våpen
under kontroll. Det f r så v re. Vi må dømme om hans idéer ut fra den tid de
kom fram, en tid da de store private konserner som behersket våpenindustrien
165 spilte en stor rolle og handelen med våpen var fri. I dag er det ikke dette som er
den viktigste hindring for nedrustning. Hans forslag om et effektivt organ som
skall kontrollere at en eventuell nedrustning blir gjennomført, er derimot like
aktuelt i dag som den gang, og hans forslag fortjener å tas opp til ny granskning.

170 Folkeforbundets arbeid med nedrustningen førte ikke fram. Men den mann
hvis mål er å bygge framtiden, han gir ikke opp overfor nederlag. Det har heller
ikke Jouhaux gjort.

Jouhaux' virksomhet i disse årene er ikke begrenset til Arbeidsbyr et og
175 Folkeforbundet. Han er aktivt med i et hvert arbeid for fred, og han går inn for
  rydde av veien de bestemmelser i Versailles-traktaten som for ham og mange
med ham synes å stå i veien for mellomfolkelig arbeid og forståelse. Han slutter
opp om Briand-Stresemanns forsoningspolitikk.

180 Mellomkrigstiden er en lang periode, det går fra h p i 20-årene til større og
større pessimisme i 30-årene. Verdensøkonomien var kommet i ulage, det syntes

185 å bli en permanent krisetilstand, og arbeidsløsheten var stor i alle år. Det er ikke underlig at en mann som Jouhaux i en slik tid gang på gang tar ordet for at en må finne midler til å bekjempe krisene, for som han sier: krisene gir grobunn for autarki og dermed for krig.

190 Da så Hitler tar makten i Tyskland, ser de mest framsynte at faren for krig blir større og større fra år til år. Jouhaux er en av dem som ser dette, og derfor går han inn for å styrke det franske forsvar i motsetning til mange av sine meningsfeller ellers. Da Hitler gjør sitt framstøt mot Tsjekkoslovakia, tar han opp arbeidet for å styrke den internasjonale demokratiske front. I 1938 søkte han Roosevelt og ber ham om å gripe inn overfor Tyskland, men det lyktes ikke.

195 Så kom krigen. Jouhaux går også denne gangen alt i krigens begynnelse inn for at arbeiderbevegelsen skulle gjøre sin innflytelse gjeldende så den fred som en gang måtte komme, ble en virkelig fred. Selv blir han hjemme i Frankrike under krigen til han i slutten av 1942 blir arrestert av tyskerne, og han er i tysk fangenskap til krigen er slutt.

205 I årene etterpå opplevde han flere skuffelser, først da de ikke-kommunistiske fagforeningsledere i Frankrike trådte ut av fagorganisasjonen og dannet sin egen organisasjon i 1947, så da den nye internasjonale fagorganisasjon blir oppløst i 1949. Begge ganger opplever han et brudd på arbeiderklassens solidaritet, den solidaritet utover partigrensene som han alltid har gått inn for. Han selv har sluttet seg til de ikke-kommunistiske fagforeninger.

210 I sitt hjemland har han siden 1947 vært president i »Conseil Économique», et rådgivende fransk organ i alle vesentlige økonomiske spørsmål, et råd som han hadde foreslått for 40 år siden, men som først ble lovfestet i Frankrikes nye forfatning av 1946.

215 I det internasjonale arbeid har han fortsatt sitt virke i I.L.O., vært fransk delegert til møtene i F.N. og deltatt i Europabevegelsen hvis formann han ble i 1949.

220 Denne korte skisse av Jouhaux' livsverk gir bare et ufullstendig inntrykk av hans innsats og den betydning den har hatt. Den kan ikke måles bare ved å fortelle om alt det han har deltatt i, heller ikke bare ved å se på enkeltresultatene. Det som gir et livsverk innhold og verdi, er personen, det enkelte varme menneske,

som setter sitt liv inn i kampen.

225 Det er et menneske av den stöping vi möter i Léon Jouhaux. Hele hans liv viser en mann som aldri har sviktet i kampen for det mål han satte seg i sine unge år: å legge grunnlaget for en verden som kan bli alles fedreland, en verden hvor fred rå. Han så at dette mål kan vi ikke nå, hvis ikke samfunnet er bygget på sosial rettferd og demokrati.

230 Han så at det første skritt på veien var arbeiderklassens reisning og bedring av dens kår, men han har også sett at dette bare er et middel til å legge grunnlaget for en ny verden.

235 I alt dette möter vi mannen, det varmt fölende menneske. Impulsiv og inspirerende har han kunnet rive andre med seg. Men han har også vist at for å nå målet, må en bygge på den virkelighetens verden vi lever i.

Han har gitt sitt liv til det arbeid å fremme brorskap mellom mennesker og nasjoner og til kamp mot krigen.

240

Kilde

Les Prix Nobel en 1951, s. 67-73.

Emner

245 Arbeiderbevegelsen, Arbeidsliv, FN, Fagbevegelsen, Fagforbund, Nobelpris, Nobels fredspris, Nobeltale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/et-samfunn-som-gir-grobunn-for-morgendagens-menneske>

250

255